

**ЛЕКСИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯДЕРНОГО СМИСЛОВОГО КОМПОНЕНТА
«DANGER / НЕБЕЗПЕКА» В МОВЛЕННЕВОМУ АКТІ «ЗАСТЕРЕЖЕННЯ» В
АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Л. В. Суховецька, аспірант

Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «ДДПУ»,

вул. Василя Першина, 24, м. Бахмут, 84511, Україна

E-mail: sukhovetskaya2012@vandex.ua

*Стаття фокусує увагу навколо мовленнєвого акту з інтенцією застереження в англomовному політичному дискурсі. Після ретельного аналізу наукової літератури автор доходить висновку, що ключовим конститuentом у семантичній структурі аналізованого мовленнєвого акту виступає компонент **danger/небезпека**. Було підтверджено, що цей мовленнєвий акт має самостійний статус. Виявлений корпус лексики, що актуалізує компонент **danger/небезпека**, розподілено на два прошарки: раціональний та образно-експресивний. Перший прошарок утворюється прямою номінацією **danger** та похідним від неї прикметником **dangerous**; лексичними одиницями, в яких сема **danger/небезпека** закріплена в словникових дефініціях; лексичними одиницями з високим ступенем абстрактності й здатністю до когнітивного переосмислення. До образно-експресивного способу номінації належать прецедентні ситуації, алюзії, фразеологізми та метафори.*

***Ключові слова:** застереження, превентив, безпека, прецедентні ситуації, алюзія, фразеологізм, метафора.*

Одним із найпопулярніших підходів до дискурсивного аналізу є «мовленневоактова» парадигма. Аналітико-філософське походження теорії мовленнєвих актів разом із витонченою упаковкою головних принципів сформували ідеологію прагматики мови й визначили шляхи розвитку комунікативної лінгвістики в цілому, значно вплинувши на розвиток дискурсивних досліджень.

У мовленнєвому акті (надалі МА) кожне висловлення розглядається як дія, реалізація комунікативного наміру мовця: виголошення висловлення і є здійсненням дії. В основі цієї теорії лежать ідеї, викладені Дж. Остіном, Дж. Серлем, А. Вежбицькою, У. Вундерліхом [1 - 4]. У вітчизняному мовознавстві багато учених також зробили свій вклад у розвиток цієї теорії. Г. Г. Почепцовим, наприклад, було внесено важливі уточнення в типологію МА, В. І. Карабаном було встановлено типи відношень між простими МА у межах складного МА [5, 6].

Одностайність дослідників стосовно виділення директивних МА зумовлена значенням спонукальних висловлювань у повсякденному житті: за допомогою їх людина вирішує виробничо-трудова чи пізнавально-інтелектуальні завдання. Їх роль особливо важлива при узгодженні та розподілі функцій між людьми у процесі спільної діяльності. Одним із директивів, у яких дія відповідає інтересам адресата, виступає МА застереження.

Висловлювання з семантикою застереження є доволі поширеними у повсякденному бутті. Бажання уберегти своїх близьких, друзів, знайомих від можливих неприємностей, турбота про їх здоров'я, зацікавленість у їх благополуччі виступають ключовими мотивами для породження мовленнєвих конструкцій із настановою застереження. Вони є показниками людських відносин, а сферою їх використання найчастіше є живе розмовне мовлення в місцях суспільного користування.

Наразі спостерігається розширення сфери функціонування таких мовленнєвих одиниць. Активізується використання застережень в рекламних текстах, різного роду оголошеннях, назвах телепередач, художніх фільмів, заголовках газетних і журнальних публікацій. Та чи інша сфера функціонування мовленнєвого акту накладає свої закономірності на його реалізацію. Встановлено, наприклад, що

особливості суспільного середовища, соціального прошарку людей впливають на такий параметр, як частотність використання превентиву [7].

У науковій літературі цей МА характеризується термінологічною розмаїтістю. Він визначається як превентив, превентивна конструкція, попередження або застереження. Дослідники висвітлюють функціонально-семантичні, структурні та комунікативно-прагматичні аспекти мовленнєвого акту застереження [7, 8, 9, 10, 11].

Огляд наукової літератури виявив, що, більшістю випадків, застереження розглядалося в рамках досліджень, присвячених усьому корпусу директивних висловлювань, а не як самостійний об'єкт наукових розвідок. Крім того, політичний дискурс як сфера функціонування МА застереження не підлягав усебічному аналізу. Також не брався до уваги соціальний статус адресанта застереження. Ми вважаємо, що дослідження окремої інтенції в окремому різновиді дискурсу з урахуванням приналежності мовця до певного соціального прошарку зумовлює **актуальність** поданої роботи.

Метою нашого дослідження є встановлення способів номінації ядерного смислового компоненту *danger/небезпека* в МА застереження, створеного представниками електорату внаслідок реакції на політичну діяльність суб'єктів влади. Досягнення мети передбачає вирішення наступних **задач**: здійснити огляд наукової літератури й узагальнити дефініції застереження в сучасній лінгвістиці, на підставі чого визначити ядерний смисловий компонент МА застереження; проаналізувати риси подібності та відмінності застереження з суміжними МА та визначити самостійний статус МА застереження; розкрити способи номінації стрижневого компоненту *danger/небезпека* на лексичному рівні.

Об'єктом дослідження виступає МА застереження, продукований представниками електорату; **предметом** – лексичні особливості репрезентації ядерного смислового компоненту застереження – *danger/небезпека*. У межах наукової розвідки використовується такі **методи**: метод компонентного аналізу для розкриття семантичного обсягу прямих номінацій та фразеологічних одиниць; контекстуальний аналіз для встановлення значення абстрактних лексичних одиниць, метафор та алюзій; метафоричне моделювання для визначення типів джерел метафоричної експансії; контекстуально-культурологічний аналіз з метою інтерпретації прецедентних ситуацій. Приклади взято з мережі інтернет, автор визначається електронним ім'ям.

Головне призначення превентиву складається не лише в тому, щоб проінформувати адресата про можливість **неприсмних наслідків**, але й в тому, щоб нести корективи в його поведінку, що допоможе йому уникнути **небезпеки або неприсмності** [7]. Вивчаючи мовленнєву інтенцію / попередження / застереження (*warning, caution*), науковці відзначають особливість цієї мовленнєвої дії як вказівку на **шкоду** будь-якого роду, при чому проводить певну диференціацію: «для мовленнєвих дій, що реалізуються висловлюваннями, які містять лексему *warning*, іллокутивною метою мовця слугуватиме інформування про можливу **небезпеку**; для висловлювань, які містять лексему *caution* – відсутність вказівки на джерело, намір мінімізувати **шкоду** для слухача» [12] (*виділено нами – Л.С.*).

МА попередження розглядається як підтип сугестивів, який спонукає слухача завчасно вжити заходів для того, щоб відвернути **бід**. До когнітивних ознак, які характеризують попередження, відносять некатегоричність спонукання до невиконання дії, необлігаторність виконання дії для адресата, незалежність від статусу мовця або слухача, бенефактивність дії для мовця, для слухача, або для третьої особи. Залежно від комунікативної ситуації попередження може виступати як ініціативний, так і реактивний мовленнєвий акт мовця, в результаті якого слухач не здійснює дії, здатної завдати **шкоди** йому, мовцю, або третій особі [9, с. 21].

Найбільш докладно зміст поняття застереження розглядається в роботі В. С. Храковського: «Застереження – це волевиявлення мовця щодо того, щоб була проявлена обачність і/або не була здійснена неагентивна дія, не підконтрольна волі

виконавця, або, навпаки, була здійснена агентивна дія, підконтрольна волі виконавця. Виконання / невиконання цієї дії, з погляду мовця, може завдати **шкоди** або слухачу, або мовцеві, або якійсь особі (чи живій істоті), що не бере участі у мовленнєвому акті» [8, с. 153].

А. Вежбицька також акцентує увагу на тому, що «застереження <...> не обов'язково є спробою змусити тебе уникнути чогось» [3, с. 268]. «У деяких випадках, – зазначає дослідниця, – ми застерігаємо людей із приводу того, що вважаємо неминучим, бажаючи, таким чином, якнайбільше повідомити їх про якусь майбутню подію й дати їм можливість підготуватися до неї» [Там само].

У семантичній експлікації застереження наявні такі компоненти, як «Я хочу, щоб ти це знав», «Я хочу, щоб ти зробив так, щоб **дещо погане**, що тобі загрожує, не сталося» тощо [13, с. 230-231]. У словарних дефініціях поняття застереження виокремлюють такі семи: заклик до обережності; завчасне повідомлення про щонебудь (найчастіше про майбутню **небезпеку**, але необов'язково); бажання запобігти **небезпеці** через пораду ухилитися від чого-небудь [14, с. 6]. На думку інших учених, провідну роль у застереженні виконує сема “будь уважний, є **небезпека**, можливість неприємних наслідків” в результаті дії адресата, проти вчинення якої виступає мовець [7].

Специфічна функція попередження в спільній діяльності мовця й слухача полягає в тому, щоб вплинути на дії слухача, інформувавши його про наслідки дій, що відбуваються в висловлюванні. Завдання пропозиційного акту попередження – репрезентувати для слухача експліцитно або імпліцитно ту частину спільних знань, яка дає можливість зробити висновок про наслідки дій адресата або заповнити інформаційну лакуну в його знаннях. Попередження відноситься до механізму орієнтування, який керує процесом дій за певним планом або супроводжує його. Адресат, перебуваючи у процесі виконання дій, може припинити ці дії, або у разі їх планування, не починати їх зовсім, спробувати здійснити свій план іншим шляхом. Не виключено також, що адресат може проігнорувати попереджувальне висловлювання [15, с. 67-68].

У випадку ігнорування застереження на адресата чекає доля адверсіанта, тобто суб'єкта, який може відчути на собі неприємні наслідки. Дослідники вважають за доцільне підкреслити, що такий розвиток подій може очікувати не лише адресата, а й самого мовця або третю особу (чи живу істоту), що не бере участі в мовленнєвому акті [8, с. 153; 9, с. 21].

Попередження широко використовуються журналістами в пресі для орієнтації аудиторії в політичній ситуації. “Попереджуючи про незадовільний стан справ, розкриваючи **небезпеку** бездіяльності, обґрунтовуючи необхідність активних дій, публіцист рекомендує усунути небезпечні або шкідливі для суспільства тенденції” [14, с. 38].

Отже, очевидно, що більшість проаналізованих дефініцій застереження вибудовується навколо твердження про те, що цей МА являє собою інформування адресата про можливість неприємних, несприятливих, небажаних наслідків або вказівку на існування небезпеки, біди чи шкоди будь-якого роду. На підставі цього аналізу вважаємо правомірним стверджувати те, що семантика застереження зосереджена у смислового центрі «**danger / небезпека**».

Дискусійність функціонування застереження виникає через його можливість утворювати зони перетину з іншими гомогенними та гетерогенними мовленнєвими актами. Особливу увагу приділяють науковці встановленню спільних та диференційних ознак застереження з іншими суміжними з ним МА. Доволі часто разом із застереженням розглядають погрозу. Стверджується, що вони мають практично подібну прагматичну спрямованість, тобто містять обіцянку виконати несприятливі для адресата дії у випадку погрози або попередити про несприятливі наслідки таких дій у випадку застереження [10, с. 29]. Акцентується увага на тому, що при погрозі негативна подія подається як результат діяльності мовця, при

застереженні факт настання події не залежить від мовця, а залежить лише від майбутньої поведінки слухача [17, с. 149]. Дослідники підкреслюють, що застереження має потенціал перерости в погрозу, якщо в якості несприятливих наслідків маються на увазі якісь санкції мовця по відношенню до адресата [18, с. 15].

У деяких наукових концепціях МА застереження потрапляє в один ряд із порадою на підставі спільного семантичного компонента: «я вважаю доцільним для адресата виконання / невиконання дії запропонованого», тобто, застереження розглядається як порада з запереченням. Зазначається, що ці поняття не є тотожними, оскільки застереження не завжди називає ту дію, яку він не повинен здійснити для уникнення небезпеки. Науковці підкреслюють наявність таких обставин, за яких неможливо розмежувати пораду від застереження. Це такі випадки, коли а) збігаються інтереси обох комунікантів, б) дія носить мимовільний характер [19; с. 14].

Одночасно спостерігається протиставлення застереження поради на підставі бенефактивності каузованої дії для адресата. У цій опозиції застереження розглядається як «доведення до відома С, що подія Е не відповідає інтересам С», а порада – як «доведення до відома С, що дія Д відповідає інтересам С» [18, с. 15; 2, с. 67]. Застереження та пораду розрізняють за критерієм новизни інформації: застереження повідомляє адресатові деяку *нову* для нього інформацію про можливий несприятливий стан справ, у той час як у пораді ця інформація *не обов'язково нова*. [20].

Труднощі визначення застереження / попередження в самостійній МА пов'язані з тим, що поряд з рисами серлевських «директивів», вони явно мають характеристики «репрезентативів»: мовець повідомляє про деяке положення справ або про можливе несприятливе становище справ або розвиток подій для адресата. Але це повідомлення надається не заради заповнення інформаційної лакуни, а, все ж таки, заради переконання адресата здійснити запобіжні заходи, щоб відвести біду. Тому, вважаємо, що **застереження** є самостійним МА, спонукальна ілюція якого домінує над інформативною, стрижневим компонентом семантичного комплексу якого виступає поняття *danger/небезпека*.

Увесь корпус лексики, що актуалізує компонент *danger/небезпека* у мовленні електорату, за нашими спостереженнями, можна розподілити на два прошарки: **раціональний**, який реалізує номінативну функцію, та **образно-експресивний**, який реалізує виразну (прагматичну) функцію.

Раціональний прошарок. Цей тип лексики утворюється, в першу чергу, прямою номінацією *danger* та похідним від неї прикметником *dangerous*:

The danger is that we'll be left with no service at all! Public or Private! (1);

Forget Russia, Israel is the biggest danger to world peace now (2);

It would be very dangerous to ignore voices that have been ignored for too long. Do so and UKIP will almost certainly wind up as the least of our worries (3);

Islam is a dangerous medieval ideology (4);

Лексичні одиниці, в яких сема *danger* (небезпеки) закріплена в словникових дефініціях, також належать до раціонального прошарку. Їх репрезентантами є: іменники *risk, disaster, damage, threat, menace, peril, calamity, harm, catastrophe, crisis, tragedy*; прикметники *damaging, devastating, hazardous*; дієслова *risk, damage, threaten, jeopardize*:

The bill was not needed, is being implemented cackhandedly, and will neither save money NOR bureaucracy, and crucially risks a marked deterioration in quality in healthcare, there are significant risks to safety, use of evidence and patient experience, and an almost certain rise in health inequality (5);

Obama's «costs» for Russia aren't working and are damaging the only real growth sector of the US economy – the shale boom (6);

Have no doubt that chaos will happen and that damage will occur, I'm not saying that it shouldn't be stopped, but i am saying that this government should fall on this issue (7);

Іншим механізмом експлікації раціонального прошарку виступають лексичні номінації з високим ступенем абстрактності, завдяки чому вони можуть бути когнітивно переосмислені й інтерпретовані як синоніми поняття небезпеки. До прикладу: іменники *trouble, problem, shock, chaos, mess, mayhem, collapse, shit-storm*; прикметники *alarming, terrifying, horrible, cataclysmic, poisonous*:

*A sure fire way for the soul of the country to whither and die. If you want to shut up shop and segregate migrants, you'll only store up **trouble** for yourself at home, and cause serious **harm** in the process* (8).

Варто зазначити, що для введення іменника, що позначає небезпеку, мовець достатньо часто користується специфічною групою дієслів, яка підкреслює проспективний характер застереження (*lead into, end up, end in, head into, turn into, cause, create, bring, face, to be in for, occur, loom*). На подібній властивості попередження наголошують науковці: «Попереджати необхідно до появи небезпеки, отож, для цього типу мовленнєвого акту релевантним є час здійснення мовленнєвої дії, тому що відразу після здійснення МА, може статися неприємність» [11, с. 19]:

*This is a very **dangerous** path Turkey is walking on. Not only are they supporting various terrorists in Syria, like ISIS, they are also evoking conflicts with countries around them. This can only **lead to** one thing and its spelled **d i s a s t e r*** (9);

*Best thing they can do now is get out. Merkel **will bring** the entire european union to **the point of collapse**. Greece will get out on best term* (10);

*If we don't drop the bill now, we – the NHS and the British voters - **would end up in a no man's land, and chaos*** (11);

Образно-експресивний прошарок. Він поданий, перш за все, *прецедентними ситуаціями*, які входять до класу так званих «прецедентних феноменів». Головним фактором, за наявності якого те чи інше явище може вважатися прецедентним, є спільність когнітивних структур, що активуються у свідомості певного колективу за його вживання «в результаті перегляду, читання однакових книг, п'єс, телепрограм, фільмів, новин та обговорення суспільно-політичних подій у процесі соціологізації особистості» [21, с. 124].

Звернення адресанта до прецедентного феномену сприяє активації у свідомості читача такої ментальної структури, що, з одного боку, є достатньо стереотипною для нього як представника відповідної культури, а з іншого – виступає найдоцільнішим способом передачі цілої низки компонентів – як суто інформативних, так і конотативних [22, с. 274].

Активованій прецедентній феномен неначе проводить паралель між фактом об'єктивної дійсності та фактом, зафіксованим в історично-культурному просторі. Вірна інтерпретація прихованих асоціативних смислів прецедентного характеру вимагає від адресата достатнього рівня освіченості, значного обсягу знань. У цьому випадку мова перетворюється на засіб апелювання до фонових знань [23].

Ресурсом утворення прецедентних ситуацій, які активують смисл «небезпеки», виступає концептосфера суспільно-політичних історичних явищ та подій. Це такі ситуації з історії людства, які добре відомі національно-культурній спільноті. Їх згадування викликає тривожні відчуття через асоціацію з неприємними подіями або явищами як у свідомості відправника повідомлення, так і його інтерпретатора (*Thatcher's Poll Tax; Iraq War; Munich conference 1938; Germany circa the 1930's; Fukushima; Hiroshima; French Aristocracy; North Ireland; The USSR; Afghanistan, Greece; 5th Columnist; version of Somalia; version of Spain; level of Sicily; the final days of the Roman empire; Dickensian England; socialism; Assad regime; Lisbon Treaty; Poor Law of 1834*:

*This concept will end in **Sarajevo** style socio-religious **armed conflict** across Europe for generations...* (12);

*Keep post war politics and **Hiroshima** in mind* (13).

Активно включаючись до розбудови нових аксіологічних критеріїв, прецедентні феномени забезпечують спадкоємність поколінь, трансляцію здобутків культури [22,

с. 274]. Як показує наше дослідження, прецедентні ситуації, активовані мовцем під час реалізації ілюкції застереження, марковані знаком «мінус» і тому, радше нагадують суспільству не про здобутки, а про помилки минулого, яких потрібно уникнути в майбутньому.

Іншим типом номінацій образно-експресивного прошарку постають *фразеологізми* які створюються не для називання нових предметів, а для конкретизації та для більш експресивно-емоційного позначення понять, які вже позначені словами та вільними словосполученнями [24, с. 73]. Вони відбивають своєрідні риси національної мови. Емпіричний матеріал виявляє такі приклади фразеологізмів: *at stake, a powder keg, elephant in the kitchen, a wolf in sheep's clothing, calm before the storm, to turn smth into a dog's dinner, to go down the drain, to put all eggs in one basket, to up the stakes, to come apart at the seams, dead in the water, the Emperor has no clothes, you may reap what you sow, to throw away the baby with the bath water, people who live in glass houses shouldn't throw stones:*

Brussels doesn't rule the UK. Brussels and the UK are both ruled by Washington, so I don't understand the hysteria in the UK about repatriating power from Brussels. The elephant in the kitchen is the US/NATO (14);

Millburn is just a wolf in sheep's clothing and not a single true labour party member should give him time of day (15);

Продуктивним актуалізатором образно-експресивного прошарку є *метафора*. Якщо прецедентні феномени виступають надбанням колективної свідомості, то вживання мовцем метафори в МА застереження є результатом його індивідуального світосприйняття. Метафора виникає внаслідок глибинних особливостей людського мислення, які є метафоричними значною мірою [25, с. 390]. Під час метафоричного відтворення дійсності людина вдається до співставлення різних сутностей. Вона вибирає певну область фактів, доступних розумінню на рівні здорового глузду, і дивиться, чи не зможе вона розуміти інші області в термінах даної [26].

Метафора відображає зв'язок мови, мислення й культури. Завдяки метафорі можна досягнути емоційного зв'язку з адресатом і наштовхнути його на рефлексію. Незважаючи на індивідуальний і оказіональний характер використання метафори, закономірністю виступає той факт, що для вербалізації смислового центру *danger/небезпека* мовець апелює до тих явищ реальної дійсності, які інтерпретуються мовною спільнотою як ті, що здатні завдати людині шкоди. За принципом приналежності метафори, яка позначає небезпеку, до області-джерела виявлено декілька продуктивних метафоричних моделей: *СВІТ ПРИРОДИ (earthquake, mire, quagmire, wave, meltdown, iceberg, whirlwind, abyss, big snowball of economic disaster, dark clouds are gathering, black day); СМЕРТЬ (death, suicide, dead corpse, guillotine, kill, die, to sink like a stone); НЕПІЗНАНА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ (nightmare, illusion); ПОШКОДЖЕННЯ (to put a shot below the waterline; to push on a string):*

It would have been an earthquake for the markets and very damaging to the Euro if Schäuble would have agreed to cut Greece's debt (16);

Hillary is the danger, she is iniquitous and treacherous, and will drag Americans into harm's way of major military quagmire (17);

Right now it would be electoral suicide for a party to run an election on the promise to hold a referendum on abolishing the monarchy. That could change under Charles (18);

A Tory / UKIP administration would be a terrifying, dystopian nightmare (19).

Виявлені метафори є потужним інструментом прагматичного впливу на адресата, сприяють формуванню у його свідомості сталих образів.

Семантика небезпеки може бути об'єктивована за допомогою *алюзій*. У сучасних розвідках алюзію розглядають як актуалізатор лінгвокультурно-обумовлених знань. Її виникнення супроводжується семантичними та ідеологічними трансформаціями вихідного тексту, тому вона є маркером концептуального блендінгу. Наслідком алюзії є утворення кардинально нового контексту у порівнянні з вихідним текстом [27, с. 29-30]. Хоча основною функцією алюзії називають смислотвірну, процес

сприйняття алюзії адресатом вважається підсвідомим, до свідомості поступає лише спалах розуміння [28, с.44].

Термінопоняття *алюзивний мовленнєвий акт* (акт натяку на загальновідомий денотат, що базується на спільних знаннях адресанта та адресата) використовується для цілеспрямованого прирощення основного змісту повідомлення. Підкреслюється, що ілокуцією алюзивних директивів характеризуються приховані застереження, поради, та рекомендації [29, с. 7-8]. У проаналізованому матеріалі імплікацію смислу *danger/небезпека* актуалізують змістові запозичення з міфологічних (*Pandora's box; Trojan Horse; Hydra; Achilles heel*) та біблійних (*Armageddon; a house divided will not stand; to sell soul to the Devil; an eye for an eye*) фактів:

*Misuse of National Security privileges is **Pandora's box*** (20);

*EU opened **Pandora's box**. Other EU countries will seek special cases if it suits them. This will be the beginning of end of EU* (21);

*UKIP: nothing more than a **Trojan Horse party** with Dickensian England hiding in its belly* (22);

*Financial **Armageddon** around the corner, soon no rich and no 9 to 5* (23).

Деякі дослідники алюзій у текстах економічного дискурсу пов'язують функціонування аналогічних, інколи абсолютно ідентичних міфонімів (*Pandora's box*) із процесами евфемізації негативних прогнозів [30, с. 221]. Уважаємо, що алюзії сприяють гіперболізації зображення рівня небезпеки на тлі ілокуції застереження, пояснюємо це прагматичною настановою автора повідомлення. На нашу думку, алюзії, разом з іншими образними способами презентації компонента *danger/небезпека* (фразеологізми, метафори, прецедентні феномени) насичені експресивністю та емоційністю. Вони віддзеркалюють специфіку світосприйняття й світогляду національно-культурної спільноти.

Висновки. На підставі здійсненого аналізу тлумачень застереження нами було зроблено висновок, що в цьому самостійному МА спонукальна ілокуція домінує над інформативною, а в її семантичній структурі смисловий центр *danger / небезпека* виступає стрижневим. Виявлений корпус лексики, що актуалізує компонент *danger/небезпека* у мовленні електорату, запропоновано розподілити на два прошарки: *раціональний* та *образно-експресивний*. Перший прошарок утворюється: прямою номінацією *danger* та похідним від неї прикметником *dangerous*; лексичними одиницями, в яких сема *danger/небезпека* закріплена в словникових дефініціях; лексичними одиницями з високим ступенем абстрактності й здатністю до когнітивного переосмислення. До образно-експресивного способу номінації належать прецедентні ситуації, алюзії, фразеологізми та метафори. Усі ці прийоми сприяють гіперболізації зображення рівня небезпеки, дозволяють досягнути емоційного зв'язку з адресатом, сприяють формуванню у його свідомості сталих образів, відбивають зв'язок мови з культурою та світоглядом англосмовної спільноти; характеризують адресанта застереження як людину освічену, добре проінформовану, з глибокою уявою та багатою мовленнєвою компетенцією. **Перспективним** вважаємо дослідження смислу *danger/небезпека* в концептуальному напрямку, а в межах теорії мовленнєвих актів актуальним є детальний аналіз структурно-семантичних особливостей репрезентації застереження в мовленні електорату.

ЛЕКСИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ЯДЕРНОГО СМЫСЛОВОГО КОМПОНЕНТА «DANGER/НЕБЕЗПЕКА» В РЕЧЕВОМ АКТЕ «ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЕ» В АНГЛОМОВНОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Л. В. Суховецкая, аспирант

Горловский институт иностранных языков ГВУЗ «ДГПУ»,

ул.Василя Першина, 24, г. Бахмут, 84511, Украина

E-mail: sukhovetskaya2012@yandex.ua

Статья фокусирует внимание на речевом акте с интенцией предостережения в англоязычном политическом дискурсе. Тщательный анализа научной литературы приводит к выводу, что ключевым

конституентом в семантической структуре анализируемого речевого акта выступает компонент *danger/опасность*. Подтверждается, что этот речевой акт имеет самостоятельный статус. Выявленный корпус лексики, актуализирующий компонент *danger/опасность*, разделен на два слоя: рациональный и образно-экспрессивный. Первый слой образуется прямой номинацией *danger* и производным от него прилагательным *dangerous*; лексическими единицами, в которых сема *danger/опасность* закреплена в словарных дефинициях; лексическими единицами с высокой степенью абстрактности и способностью к когнитивному переосмыслению. К образно-экспрессивному способу номинации относим прецедентные ситуации, аллюзии, фразеологизмы и метафоры.

Ключевые слова: предостережение, превентив, опасность, прецедентные ситуации, аллюзия, фразеологизм, метафора.

LEXICAL REPRESENTATION OF THE KEY MEANINGFUL COMPONENT OF «DANGER» IN THE SPEECH ACT OF «CAUTION» IN POLITICAL DISCOURSE

L. V. Sukhovetska, postgraduate

Gorlivka Institute for foreign Languages SHEE «DSPU»,

24, Vasylya Pershyna St., Bakhmut, 84511, Ukraine

E-mail: sukhovetskaya2012@yandex.ua

The article is focused on the speech act with the intention of caution in English political discourse. After thorough analysis of the scientific literature the author comes to the conclusion that *danger* is a meaningful component that serves to be the key constituent in the semantic structure of the analyzed speech act. The autonomous status of the speech act with the intention of caution has also been confirmed. The whole bulk of the vocabulary, used to nominate the *danger* constituent is recommended to split into two layers: a rational layer and an imaginative-expressive one. The rational layer is comprised of the noun *danger* and its derivative adjective – *dangerous*; lexical units, which contain the seme of *danger* in their dictionary interpretation; abstract notions, which may be cognitively interpreted and associated with *danger*. The expressive layer includes precedent situations, phraseological units, metaphors, and allusions.

Keywords: caution, preventive, danger, precedent situation, allusion, phraseological unit, metaphor.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Austin J. L. How to do things with words / J. L. Austin. – Oxford University Press, 1962. – 167 p.
2. Searle John R. Speech Acts : an Essay in the Philosophy of Language / John R. Searle. – Cambridge University Press, 1969. – 203 p.
3. Вежбицка А. Речевые акты / А. Вежбицка // Новое в зарубежной лингвистике : Вып. 16. – Лингвистическая прагматика. – М. : Прогресс, 1985. – С. 251–275.
4. Wunderlich D. Methodological remarks on speech act theory / D. Wunderlich // Speech Act Theory and Pragmatics. — Dordrecht etc., 1980. – P. 291-312.
5. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. – К. : Ваклер, 2001. – 216 с.
6. Карабан В. И. Сложные речевые единицы: прагматика английских асиндетических полипредикативных образований : монография / В. И. Карабан. – К. : Вища школа, 1989. – 131 с.
7. Кленина Ю. С. Превентив: семантика и способы выражения: дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Ю. С. Кленина. – Рязань, 2003. – 207 с.
8. Храковский В. С. Семантика и типология императива. Русский императив / В. С. Храковский, А. П. Володин. – Л. : Наука, 1986. – 270 с.
9. Лобанова Е. В. Средства выражения побудительности в английском языке: когнитивно-онтологический подход : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Е. В. Лобанова. – Самара, 2011. – 23с.
10. Дрінко Г. Г. Спонукальні конструкції в англійській та українській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Г. Г. Дрінко. – Донецьк, 2005. – 38с.
11. Караджев Б. И. Коммуникативно-прагматический потенциал русских пословиц : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Б. И. Караджев. – Москва, 2009. – 23с.
12. Жучков Д. О. Речевой акт угрозы как объект прагмалингвистического анализа (на материале английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Д. О. Жучков. – Воронеж, 2010. – 22 с.
13. Падучева Е. В. Семантические исследования (Семантика времени и вида в русском языке; Семантика нарратива) / Е. В. Падучева. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1996. – 464 с.
14. Ерофеева Е. В. Речевые акты со значением предупреждения в современном французском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.05 / Е. В. Ерофеева. – Москва, 1997. – 16с.
15. Григорьева В. С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагматические и когнитивные аспекты : монография / В. С. Григорьева. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 288 с.
16. Дускаева Л. Р. Отражение политической жизни в прессе: аспект речевых жанров / Л. Р. Дускаева // Когниция, коммуникация, дискурс. – 2012. – № 4. – С. 24–41.
17. Бринев К. И. Теоретическая лингвистика и судебная лингвистическая экспертиза : монография / К. И. Бринев. – Барнаул : АлтГПА, 2009. – 252 с.

18. Изотов А. И. Функционально-семантическая категория императивности в современном чешском языке как прагмалингвистический феномен : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : спец. 10.02.03 / А. И. Изотов. – Москва, 2007. – 42с.
19. Иосифова В. Е. Употребительность в естественном диалоге прямых и косвенных речевых актов, выражающих побуждение (на материале устной речи жителей г. Калуги; к проблеме изучения языка города) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / В. Е. Иосифова. – Калуга, 2005. – 24 с.
20. Фоміна Л. В. Комунікативна організація безсполучникового складного речення спонукального типу : дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. В. Фоміна. – Харків, 2000. – 163с.
21. Воробйова Т. В. Семантика прецедентних імен : національно-культурний компонент / Т. В. Воробйова // Мова і культура. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго. – 2003. – Вип. 6. – С. 119–127.
22. Ребрій О. В. Прецедентні імена як проблема художнього перекладу / О. В. Ребрій, Г. В. Ташенко // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. – 2015. - Вип.81: Філологічні науки. – С. 273–280.
23. Evans V. Cognitive Linguistics / V. Evans, M. Green. – Edinburgh : Edinburgh University press, 2006. – 830p.
24. Приходько Г. І. Аксіологічні параметри фразеологічних одиниць / Г.І. Приходько // Одеський лінгвістичний вісник. – 2015. - Вип. 6, Том 2. – С. 72 – 74
25. Лакофф Д. Метафоры, которыми мы живем / Д. Лакофф, М. Джонсон. - М. : Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
26. Pepper S. C. World Hypotheses : A Study in Evidence / S. C. Pepper. – Berkeley : L.A. University of California Press, 1942. – 364 p.
27. Нефьодова О. Д. Механізм та функції реалізації алюзії як інтертексту (на матеріалі повісті Дж. Селінджера «The Catcher in the Rye» / О. Д. Нефьодова // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов... – 2015. – Вип.81. – С. 29–33.
28. Fauconnier G. The way we think : conceptual blending and the mind's hidden complexities / G. Fauconnier, M. Turner. – NY : Basic books, 2003. – 440 p.
29. Лавриненко О. О. Комунікативно-прагматичний потенціал алюзії в англійському та українському публіцистичному дискурсі : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.17 / О. О. Лавриненко. – Нац. педаг. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2009. – 23 с.
30. Лут К. А. Міфологічні алюзії у сучасному англійському економічному дискурсі / К. А. Лут // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Філологічна. –2015. – Вип. 58. – С. 220–221.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. wireless99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/3523276>. – Дата доступу : 25.02. 2012.
2. brianboru1014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/2771201>. – Дата доступу : 26.02. 2015.
3. Taxed2Death [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/2600583>. – Дата доступу : 04. 01. 2015.
4. Polymorphonucleocyte [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/13718025>. – Дата доступу : 08 . 01. 2015.
5. SusiHarris [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/2572397>. – Дата доступу : 24. 02. 2012.
6. StatusFoe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/13229054>. – Дата доступу : 06. 02. 2015.
7. peterainbow [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/4224837>. – Дата доступу : 24. 02. 2012.
8. rosscoru [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/3481672>. – Дата доступу : 04.03. 2015.
9. guest-nlloe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.economist.com/users/guest-nlloe/comments>. – Дата доступу : 19. 02. 2016.
10. lids [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/2557794> – Дата доступу : 08. 07. 2015.
11. NoToTheConDems [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/4197456>. – Дата доступу : 24. 02. 2012.
12. fairandreasonabletoo [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/13674977>. – Дата доступу : 11. 03. 2015.
13. MirandaKeen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/10234608>. – Дата доступу : 31. 08. 2015.
14. JordanFromLondon [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/2329074>. – Дата доступу : 23. 10. 2014.
15. RayI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/we-had-the-wrong-leader-the-wrong-approach-we-couldnt-have-got-it-more-wrong-the-inquest-into-ed-10341271>. – Дата доступу : 25. 06. 2015.

16. Germanlady1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/12706125>. – Дата доступу : 05. 02. 2015.
17. Abdelkader Hamdaoui [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.economist.com/users/Abdelkader%20Hamdaoui/comments>. – Дата доступу : 12.02. 2016.
18. wombat123 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/2822994>. – Дата доступу : 20. 12. 2014.
19. UncertainTrumpet [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/4419233>. – Дата доступу : 04.01. 2015.
20. Nicholas Honner [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/10862159>. – Дата доступу : 12.01. 2015.
21. sikko6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.economist.com/users/sikko6/comments>. – Дата доступу : 21. 02. 2016.
22. JBowers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://profile.theguardian.com/user/id/4043691>. – Дата доступу : 26. 12. 2013.
23. Backracker1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2947679/Danger-Greece-crashing-Euro-sparking-fresh-economic-crisis-growing-day-warns-Osborne.html#reader-comments>. – Дата доступу : 10. 02. 2015.

REFERENCES

1. Austin, J. L., 1962, *How to do things with words*, Oxford University Press, 167 p.
2. Searle, John R., 1969, *Speech Acts : an Essay in the Philosophy of Language*, Cambridge University Press, 203 p.
3. Vezhbitska, A., 1985, *Speech Acts*, [Novoye v zarubezhnoy lingvistike], Iss. 16, Moscow, Progress, pp. 251–275.
4. Wunderlich, D., 1980, Methodological Remarks on Speech Act Theory, in J. Searle, F. Kiefer and M. Bierwisch (eds.), *Speech Act Theory and Pragmatics*, Dordrecht, D. Reidel Publishing Company, pp. 291–312.
5. Pocheptsov, G. G., 2001, *Theory of Communication*, Kyiv, Vakler, — 216 p.
6. Karaban, V. I., 1989, *Complex Speech Units : Pragmatics of English Asyndetic Polypredicative formations* [monography], Kyiv, Vyscha shkola, 131 p.
7. Klenina, Yu. S., 2003, *Preventive : Semantics and Means of Expression*, Dr. philol. sci. diss., Ryazan, 207 p.
8. Khrakovskiy, V. S., 1986, *Semantics and Typology of Imperative. Russian Imperative*, Leningrad, Nauka, 270 p.
9. Lobanova, E.V., 2011, *Means of Expression of Motivation in English: Cognitive-Ontological Approach: Abstract*, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.04, Samara, 23 p.
10. Drinko, A. G., 2005, *Incentive Constructions in English and Ukrainian*, Abstract, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.17, Donetsk, 38 p.
11. Karadzhev, B. I., 2009, *Communicative and Pragmatic Potential of Russian Proverbs*, Abstract, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.01, Moscow, 23 p.
12. Zhuchkov, D. O. *The Speech Act of Threat as an Object of Pragmalinguistic Analysis (on the material of the English language)*, Abstract, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.04, Voronezh, 22 p.
13. Paducheva, E. V., 1996, *Semantic Researches (Semantics of Tense and Type in Russian Language; Semantics of the Narrative)*, Moscow, Shkola «Yazyki russkoy kultury», 464 p.
14. Erofejeva, E. V., 1997, *Speech Acts of Warning in Modern French Language*, Abstract, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.05, Moscow, 16 p.
15. Grigoryeva, V. S., 2007, *Discourse as an Element of the Communicative Process : Pragmatic and Cognitive Aspects*, Tambov, Publishers of Tambovsk University, 288 p.
16. Duskayeva, L. R., 2012, Political life representation in the printed media: the dimension of speech genres, *Cognition, Communication. Discourse*, no. 4, pp. 24–41.
17. Brinyev, K. I., 2009, *Theoretical linguistics and judicial linguistics expertise*, Monograph, N. D. Goleva (ed.), Barnaul, AltaGPA, 252 p.
18. Izotov, A. I., *Functional and semantic imperative category in modern Czech language as pragma-linguistic phenomenon*, Abstract, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.03, Moscow, 42 p.
19. Iosifova, V. E., 2005, *Usage of Direct and Indirect Speech Acts Expressing Inducement in Natural Dialogue (based on the oral speech of the inhabitants of Kaluga. To the problem of city language study)*, Abstract, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.01, Kaluga, 24 p.
20. Fomina, L.V., 2000, *Communicative organization of asyndetic composite sentence of directive type*, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.01, Kharkiv, 163p.
21. Vorobyova, T.V., 2003, Precedent Name semantics : national and cultural component, *Mova I kultura*, no. 6, pp. 119-127
22. Rebrii, O.V. and Nashenko, G. V., 2015, Precedent Names as a Problem of Literary Translation, *Visnyk KhNU im. V.N. Karazina. Seriya Inozemna Filologiya*, no. 81, Kharkiv, p.273–280.
23. Evans, V. and Green, M., 2006, *Cognitive Linguistics*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 830 p.
24. Prihodko, A. I., 2015, Axiological parameters of phraseological units, *Odeskyi lingvistychnyy visnyk*, Odesa, National University «Odeska yurydychna akademiya», no. 6, vol. 2, pp. 72–74.
25. Lakoff, G., 2004, *Metaphors we live by*, Moscow, Editorial URSS, 2004, 256 p.

26. Pepper, S. C., 1942, *World Hypotheses : A Study in Evidence* , Berkeley, L.A. University of California Press, 364 p.
27. Nefyodova, O. D., 2015, The mechanism and Functions of the Allusion as Intertext (based on «The Catcher in the Rye by J. Selinger»), *Visnyk KhNU im. V.N. Karazina. Seriya Inozemna Filologiya*, no. 81, Kharkiv, pp. 29–33.
28. Fauconnier, G. and Turner, M., 2009, *The way we think : conceptual blending and the mind's hidden complexities*, Moscow, NY, Basic books, 440 p.
29. Lavrynenko, O. O., 2009, *Communicative and pragmatic potential of allusion in English and Ukrainian publicistic discourse*, Abstract, Dr. philol. sci. diss., specialty 10.02.17, Kyiv, 23p.
30. Lut, K. A., 2015, Mythological allusions in modern English economic discourse, *Naykovi zapysky Natsionalnogo un-tu «Ostrozka Akademiya». Seriya Filologichna». Ostrog, Publishers of the National University «Ostrozka Akademiya»*, pp. 220–222.

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. wireless99 [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/3523276>, [25. 02. 2012].
2. brianboru1014 [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/2771201>, [26. 02. 2015].
3. Taxed2Death [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/2600583>, [04. 01. 2015].
4. Polymorphonucleocyte [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/13718025>, [08. 01. 2015].
5. SusiHarris [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/2572397>, [24. 02. 2012].
6. StatusFoe [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/13229054>, [6. 02. 2015].
7. Peterainbow [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/4224837>, [24. 02. 2012].
8. Poscopy [Online]. – Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/3481672> – Accessed: 04.03. 2015
9. guest-nlloele [Online]. – Available: <https://www.economist.com/users/guest-nlloele/comments> – Accessed: 19. 02. 2016
10. lids [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/2557794>, [08. 07. 2015].
11. NoToTheConDems [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/4197456>, [24. 02. 2012].
12. fairandreasonabletoo [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/13674977>, [11. 03. 2015].
13. MirandaKeen [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/10234608>, [31. 08. 2015].
14. JordanFromLondon [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/2329074>, [23. 10. 2014].
15. RayI_ [Online], Available: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/we-had-the-wrong-leader-the-wrong-approach-we-couldnt-have-got-it-more-wrong-the-inquest-into-ed-10341271>, [25. 06. 2015].
16. Germanlady1 [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/12706125>, [05. 02. 2015].
17. Abdelkader Hamdaoui [Online], Available: <https://www.economist.com/users/Abdelkader%20Hamdaoui/comments>, [12.02. 2016].
18. wombat123 [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/2822994>, [20. 12. 2014].
19. UncertainTrumpet [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/4419233>, [04.01. 2015].
20. Nicholas Honner [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/10862159>, [12.01. 2015].
21. sikko6 [Online], Available: <https://www.economist.com/users/sikko6/comments>, [21. 02. 2016].
22. JBowers [Online], Available: <https://profile.theguardian.com/user/id/4043691>, [26. 12. 2013].
23. Backpacker1 [Online], Available: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2947679/Danger-Greece-crashing-Euro-sparking-fresh-economic-crisis-growing-day-warns-Osborne.html#reader-comments>, [10. 02. 2015].

Надійшла до редакції 20 жовтня 2016 р.